

NE NASILJU

jedinstven društveni
odgovor

**TREĆA MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
DRUŠTVENE DEVIJACIJE**

**ZBORNİK RADOVA
NE NASILJU – JEDINSTVEN DRUŠTVENI ODGOVOR**

Banja Luka, 2018. godine

Izdavač:

**CENTAR MODERNIH ZNANJA
BANJA LUKA**

**Glavni i odgovorni urednik:
Doc.dr Nebojša Macanović**

Urednici:

Prof. dr Jagoda Petrović
*Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Banjoj Luci*

Prof.dr Goran Jovanić
*Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Univerzitet u Beogradu*

Naučni odbor:

Akademik prof.dr Miodrag Simović (Banja Luka–BiH), prof.dr Milenko Kundačina (Mostar-BiH), prof.dr Aleksandar Jugović (Beograd – Srbija), prof.dr Ruža Tomić (Mostar-BiH), prof.dr Velimir Rakočević (Podgorica – Crna Gora), prof.dr Muhamed Omerović (Tuzla-BiH), prof.dr Snežana Mojsoska (Skopje-Makedonija), prof.dr Oliver Bačanović (Skopje-Makedonija), prof.dr Dragana Bašić (Banja Luka-BiH), prof.dr Goran Nedović (Beograd-Srbija), doc.dr Goran Bašić (Växjö-Švedska), prof.dr Goran Jovanić (Beograd-Srbija).

Recezentski odbor:

Prof.dr Jagoda Petrović (Banja Luka-BiH), prof.dr Refik Čatić (Zenica-BiH), prof.dr Vladimir Stojanović (Banja Luka-BiH), prof.dr Miodrag Romić (Banja Luka-BiH), prof.dr Petar Rajčević (K. Mitrovica-Srbija), doc.dr Nikolina Grbić- Pavlović (Banja Luka-BiH), prof.dr Husein Ljeljak (Mostar-BiH), doc.dr Slobodan Simić (Banja Luka-BiH), prof.dr Goran Nedović (Beograd-Srbija), prof.dr Muhamed Omerović (Tuzla-BiH), prof.dr Dragana Bašić (Banja Luka-BiH), doc.dr Kristina Bobrek Macanović (Banja Luka – BiH), prof.dr Goran Jovanić (Beograd-Srbija), doc.dr Vildana Pleh (Sarajevo- BiH), doc.dr Gordan Radić (Mostar – BiH), doc.dr Nebojša Macanović (Banja Luka-BiH), prof.dr Tatjana Gerginova (Skopje-Makedonija), doc.dr Mirjana Đorđević (Beograd-Srbija), doc.dr Nikola Findrik (Bihać-BiH).

**Lektor i korektor:
Kristina Bobrek Macanović**

**Tehnička priprema:
Oksana Bačinski**

**Štampa:
Markos**

**Za štampariju:
Igor Jakovljević**

**Tiraž:
200**

SADRŽAJ

Predgovor	9
Prof.dr Brane R. Mikanović <i>Metodološki pristupi istraživanju vršnjačkog nasilja</i>	13
Prof.dr Goran Jovanić <i>Penalni tretman nasilnika</i>	21
Akademik prof.dr Miodrag Simović, prof.dr Dragan Jovašević <i>Krivičnopravna zaštita života u novom zakonodavstvu Republike Srpske</i>	33
Prof.dr.sc. Jasminka Zloković, prof.dr.sc. Anita Zovko <i>Nasilje maloljetne djece nad roditeljima-socijalni i pedagoško-andragoški problem</i>	44
Dr Filip Mirić, prof.dr Danica Vasiljević Prodanović <i>Društveni odgovori na nasilje nad osobama sa invaliditetom</i>	52
Prof.dr Dragan Jovašević, prof.dr Vladimir Simović <i>Krivična djela nasilja protiv državnih organa</i>	59
Prof.dr.sc. Esmeralda Sunko, Marina Karalić <i>Kompetencije i stavovi odgajatelja o psihičkom zlostavljanju djece</i>	66
Doc.dr Gorana Bandalović, mr Valentina Pandurić <i>Iskustva zlostavljanih žena u partnerskim zajednicama</i>	76
Marija Maljković <i>Nasilje u partnerskih zajednicama</i>	84
Dr Vida Vilić, doc.dr Natalija Žunić <i>Prevenција i mere zaštite od kompijuterskog kriminaliteta</i>	92
Dr Dijana Janković, Ivana Milovanović <i>Primena zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Republici Srbiji</i>	101
Mr Sretko Janković <i>Strah od nasilničkog kriminaliteta</i>	113
Milica Luković MA, Vera Petrović MA <i>Nasilje u porodici – zločin bez adekvatne kazne</i>	122
Prof.dr Nikola Mijanović <i>Vršnjačko nasilje u periodu rane adolescencije</i>	139
Prof.dr Almedina Čengić <i>Savremena verbalna komunikacija i mediji XXI vijeka</i>	150
Prof.dr Petar Rajčević <i>Suočavanje s pojavama nasilja u društvu i među školskom decom</i>	158

ДРУШТВЕНИ ОДГОВОРИ НА НАСИЉЕ НАД ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Др Филип Мирић¹⁸
Правни факултет Универзитета у Нишу, Србија

Проф. др Даница Васиљевић Продановић
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, Србија

***Апстракт:** У сваком друштву поједини његови чланови се налазе у повећаном ризику да постану жртве неког од кривичних дела са елементима насиља. Посебно угрожена група су свакако особе са инвалидитетом. Друштвена изолованост, недостатак информација које би допринели спречавању насиља, немогућност самих особа са инвалидитетом да пруже активан отпор злостављачу су, према мишљењу аутора, само неки од фактора који погодују виктимизацији ове категорије становништва. Полазећи од појмовног одређења насиља над особама са инвалидитетом, његових појавних облика, те изнетих фактора виктимизације, аутори трагају за адекватним друштвеним одговором на насиље над особама са инвалидитетом, искрено верујући да је превенција, уз репресију тамо где је то заиста неопходно, кључ за његово сузбијање.*

***Кључне речи:** насиље, особе са инвалидитетом, виктимизација, превенција, репресија*

Уводне напомене

Насиље је верни пратилац људске цивилизације. Оно се јавља у свим епохама и друштвима. Са развојем државе и права, дошло је и до правне реакције на криминалитет насиља. Код криминалитета насиља увек долази до примене претње, принуде или силе према жртви. Важно је напоменути да криминалитет насиља није инкриминисан као посебно кривично дело у кривичним законодавствима, већ постоје кривична дела код којих је насиље елемент бића кривичног дела или начин извршења (Константиновић-Вилић, Николић-Ристановић and Костић, 2012: 106). Иако свако може да постане жртва кривичног дела са елементима насиља, постоје категорије људи које због својих личних карактеристика или здравственог стања, могу бити подложније виктимизацији овом врстом криминалитета. Овде се свакако, убрајају и особе са инвалидитетом. Наиме, природ самог инвалидитета чини да ове особе често нису у могућности да пруже активан отпор злостављачу, када је реч о физичком и сексуалном насиљу или да уопште препознају насиље (када је реч о економском насиљу). Бројни међународни правни акти пружају заштиту особама са инвалидитетом од експлоатације, насиља и злостављања. Најважнији од њих је свакако Конвенција ОУН о заштити права и достојанства особа са инвалидитетом која у чл. 16. детаљно уређује мере за заштиту особа са инвалидитетом од насиља, злостављања и експлоатације (Татић, 2006: 14). Без обзира на постојање солидног правног оквира за заштиту права особа са инвалидитетом, њихова стварност је често другачија и зато је неопходно истражити и феномен насиља над особама са инвалидитетом.

Полазећи од свега изнетог, у раду настојимо да укажемо на појавне облике насиља са инвалидитетом у потрази за адекватним друштвеним одговором на овај негативан друштвени феномен. Посебно ће бити истакнута улога самог инвалидитета у виктимогенези криминалитета насиља над особама са инвалидитетом. Биће презентовани и резултати малобројних истраживања из ове области, који ће бити интерпретирани у контексту савремене виктимолошке мисли.

---

¹⁸ filip.miric@gmail.com, filip@prafak.ni.ac.rs

Облици насиља над особама са инвалидитетом

Облици насиља над особама са инвалидитетом не разликују се од насиља којима су изложене остале друштвене групе. Тако, може се говорити о физичком, психичком, сексуалном, економском насиљу, насиље на радном месту (мобинг) и вишеструком насиљу (Константиновић-Вилић, Николић-Ристановић and Костић, 2009).

Физичко насиље над особама са инвалидитетом представља сваки облик угрожавања њиховог физичког интегритета. Ово је свакако најочигледнији облик насиља јер оставља видљиве последице у виду телесних повреда различитог степена. У прошлости су, нарочито у време Другог светског рата, особе са инвалидитетом убијане због своје инвалидности. Позната је нацистичка акција Т4 у којој је од октобра 1939. до августа 1942. године убијено 70.273 особе (Мирић, 2015: 117 а). Осим ових системских насилничких акција против особа са инвалидитетом, посебно су опасни индивидуални случајеви насиља, нарочито оних који се јављају у институционалним условима. У овим случајевима се као насилници обично јављају запослени у установама, чиј је професионална обавеза да се старају о добробити и сигурности самих особа са инвалидитетом. О оваквим случајевима, нажалост, обично сазнајемо из штампе и медија. Овом виду насиља посебно су изложене жене са инвалидитетом које бораве у резиденцијалним установама. Маријана Чанак износи податак да „у Србији 18 250 особа живи у неком облику колективног смештаја, а преко 11 000 особа пријављује да има неки облик инвалидитета. Половину ових особа чине девојчице и жене. Живот у институцији одликује недостатак приватности, немогућност доношења одлука о сопственом животу, друштвену искљученост и непоштовање основних људских права и достојанства особе, али и висок ризик од насиља, злостављања и занемаривања. Иако не постоје прецизни подаци, већина жена са интелектуалним и психосоцијалним тешкоћама у институцијама је лишена пословне способности, што их доводи у ситуацију да не могу самостално да одлучују о месту становања, свом лечењу, медицинским интервенцијама, трудноћи, родитељству, партнерским односима. Живот у институцији и старатељство их додатно доводи у ризик од различитих присилних интервенција, као што су физичко спутавање, изолација, прекомерна употреба лекова, узимање контрацептивних средстава без пристанка, стерилизација, присилни абортуси и одвајање од детета“ (Чанак, 2017). Из овога се може јасно закључити колико је проблем насиља над особама са инвалидитетом комплексан. Због тога сви друштвени чиниоци морају бити активно укључени у његово решавање. Али оно је много више од пуког друштвеног проблема. Физичко насиље је највидљивије јер оставља трагове на телу, али психичко насиље је често најболније јер оставља трагове на души и у психичком животу жртава.

Психичко (емотивно) насиље над особама са инвалидитетом укључује дехуманизацију и подцењивање особа са инвалидитетом кроз вербално или невербално поступање које смањује њихово самопоштовање нпр. лагање, ругање, називање погрдним именима, приетње, социјалну изолацију и забрањивање посета, понижавање и сл (Milić Vabić, 2009: 599) . Ово насиље је посебно погубно јер је усмерено на психу жртве и на њену самоперцепцију.

Сексуално насиље над особама са инвалидитетом укључује нежељено додиривање, све врсте сексуалног напада попут силовања, содомије, разголићавања и фотографисања (Milić Vabić, 2009: 600). Ова врста насиља је, судећи према малобројним истраживањима веома распрострањена. Истраживање о сексуалном насиљу над женама с интелектуалним тешкоћама које је спровела Елман (2005.) показало је да је стопа сексуалне виктимизације од 4 до 10 пута већа код ове групе жена у односу на жене без интелектуалних тешкоћа. Исти аутор наглашава да су жене с инвалидитетом у 70% случајева биле жртве сексуалног насиља у неком раздобљу свог живота (Milić Vabić, 2009: 601). Према нашим сазнањима, у Србији нису вршена емпиријска истраживања о распрострањености овог облика насиља над особама са инвалидитетом, те се може претпоставити да је код овог облика криминалитета „тамна бројка“ велика, пре свега због страха самих жртава да пријављују насилнике. У Србији се у судској пракси често јавља проблем правне квалификације сексуалног насиља над особама са инвалидитетом. Наиме, насиље над особама са инвалидитетом се може квалификовати као

„обљуба са немоћним лицем“ (чл.179. Кривичног законика Републике Србије).¹⁹ Основни облик овог кривичног дела чини онај ко над другим изврши обљубу или са њом изједначен чин искористивши душевно обољење, заостали душевни развој, другу душевну поремећеност, немоћ или какво друго стање тог лица услед којег оно није способно за отпор, за које дело је предвиђена казна затвора у трајању од пет до дванаест година, чиме је законодавац изједначио распон казне за основни облик овог кривичног дела и кривичног дела силовање из чл.178. КЗ. Овакво поступање законодавца се може оценити као позитивно јер се на тај начин спречава блаже кажњавање извршилаца обљуба над немоћним лицима у односу на силоватеље.

Економско насиље над особама са инвалидитетом је посебан облик насиља. Састоји се у онемогућавању особа са инвалидитетом да користе своје приходе. Најчешће је реч о заради или накнади за негу и помоћ другог лица. Као извршиоци се најчешће јављају лица која брину о особама са инвалидитетом и чланови њихових породица. Жртве економског насиља нису само особе са инвалидитетом, већ и стара лица. Старе особе имају низ тешкоћа у погледу прихватања својих нових улога у друштву, због радне неактивности, пензионисаности, компликованих породичних односа и недостатка друштвене подршке (Костић, 2010: 48). Ако се томе дода и могуће присуство инвалидитета у старијем добу, сасвим је јасно да лако може доћи до различитих облика економског насиља.

Насиље на радном месту (мобинг) над особама са инвалидитетом је специфичан облик насиља који се не огледа само у недавању адекватних послова радницима са инвалидитетом, већ и у стварању окружења које дестимулативно делује на њихово даље напредовање. Ипак, овај облик насиља се најређе пријављује јер је веома мали број особа са инвалидитетом у радном односу. Према резултатима пописа становништва у Србији из 2011.године, од целокупног броја особа са инвалидитетом у Републици Србији, економски активно становништво чине 71 107 особа, односно у укупном проценту 12,4% свих особа са инвалидитетом, а од свих особа са инвалидитетом, њих 9,0% у тренутку пописа има запослење (Марковић, 2014: 72). Када се узму у обзир ови поражавајући подаци, може се основано претпоставити да особе са инвалидитетом из страха од губитка посла не пријављују случајеве мобинга на својим радним местима, ико за процесуирање и кажњавање мобера постоји солидан нормативни оквир.²⁰

И коначно, постоји и *вишеструко (мешовито) насиље над особама са инвалидитетом*. То је случај када је једна особа жртва два или више облика насиља. Овај облик насиља се и најтеже открива јер често остаје сакривен велом породичне тајне, а особе са инвалидитетом нису увек у стању да га препознају и на њега на адекватан начин реагују. И сам инвалидитет може бити фактор виктимизације особа са инвалидитетом. Управо о томе ће бити више речи у редовима који следе.

Инвалидитет као фактор виктимизације особа са инвалидитетом код кривичних дела са елементима насиља

И сам инвалидитет може бити значајан фактор виктимизације особа са инвалидитетом код кривичних дела са елементима насиља. На који начин су повезани инвалидитет и насиље? На ово питање није једноставно дати сажет и прецизан одговор јер, према нашем мишљењу, ова повезаност је вишеструка. Као могући фактори који утичу на појаву виктимизације особа са инвалидитетом, издвајају се:

1. повећана зависност од помоћи других;
2. врста инвалидитета;
3. пол и доб жртве;
4. ускраћивање људски права што доводи до осећаја немоћи код особе са инвалидитетом
5. смањен ризик од откривања подстиче насиље;

---

¹⁹ Кривични законик Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/2005...94/2016, у даљем тексту КЗ).

²⁰ Видети Закон о спречавању злостављања на раду („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/2010).

6. тешкоће доказивања;
7. социјална и друштвена изолација особа са инвалидитетом погодују појави насиља
8. предрасуде о инвалидности;
9. недостатак информација о ефикасним начинима борбе против конкретних видова насиља;
10. економска и свака друга зависност жртве од насилника;
11. нижи ниво образовања;
12. повећан ризик од институционалног збрињавања (Milić Vabić, 2009: 603-604).

Сви ови фактори својим скупним деловањем доводе особу са инвалидитетом у стање повећаног ризика да постане жртва насиља. Посебно је занимљиво да погрешно етикетирање особа са инвалидитетом може бити додатан фактор њихове виктимизације. Маргинализација и искључивање особа са инвалидитетом је у великој мери последица постојања „предрасуда, стереотипа, потцењивања способности, погрешног разумевања питања људских права и једнакости“ (Васиљевић-Продановић, Стојковић, 2012: 281). Заштитни фактор, који може допринети смањењу ризика виктимизације јесте свакако социјална инклузија особа са инвалидитетом, која почиње од прихватања различитости. На тај начин се превазилазе предрасуде, анулира недовољна или лоша комуникација међу људима, свет покреће ка просперитету (Васиљевић-Продановић, Марков, Којић, 2010: 67). Стварање истински инклузивног друштва је цивилизацијска обавеза сваког демократског друштва. Овај процес је непрекидан јер се односи на подизање достигнутог степена поштовања људских права, што је најбољи индикатор праведности сваке заједнице (Мирић, 2015: 124 б).

На основу овог кратког излагања о инвалидности као фактору виктимизације особа са инвалидитетом може се закључити колико је важно да друштво особе са инвалидитетом третира без дискриминације јер је то сасвим сигурно основ његовог просперитета.

Ка правом друштвеном одговору на насиље над особама са инвалидитетом

Када се говори о генези друштвене реакције на насиље над особама са инвалидитетом, неопходно је сагледати и какав је био њихов друштвени положај у прошлости. Да бисмо то постигли, морамо се користити малобројним историјским изворима из ове области.

Нека истраживања у области антропологије показала су да је у периоду који је претходио појави државе, положај особа са инвалидитетом био у директној вези са тумачењем инвалидитета као последице „обележавања од стране виших сила“. Као такве, особе са инвалидитетом су уживале одређене предности везане за магијске култове. Могућност комуникације са „оностраним“ допринела је да уживају изванредан углед у друштву без обзира на немогућност привређивања (Петровић, 2012: 866). У античко доба дошло је до погоршања положаја особа са инвалидитетом јер је инвалидитет, према тадашњем схватању, неспојив са античким идеалом лепоте. Ни средњи век није довео до побољшања положаја особа са инвалидитетом јер „хришћанско милосрђе“, као да је, супротно истинској суштини хришћанства, заобишло особе са инвалидитетом, будући да је инвалидитет посматран као „божији грех“. Савремено доба је довело до значајних промена нормативног оквира за заштиту особа са инвалидитетом, будући да су у већини држава у свету на снази антидискриминациони закони. Но да ли је то довело до суштинског побољшања положаја особа са инвалидитетом и њихове заштите од насиља? Одговор на ово питање не би могао бити позитиван. Иако у Србији, према нашим сазнањима, није спроведено ниједно опсежно истраживање о феноменолошким и етиолошким карактеристикама насиља над особама са инвалидитетом, можемо претпоставити да је „тамна бројка“ велика и да је откривање ових случајева и процесуирање насилника велики изазов за све друштвене чиниоце. Сматрамо да је најбољи метод за истраживање насиља над особама са инвалидитетом метод анализе случаја (case study), а изучавање овог криминолошког феномена у будућности важан задатак за све криминологе и виктимологе у Србији.

Шта учинити да до насиља над особама са инвалидитетом уопште не дође? Као мера примарне превенције може се издвојити подизање свести целокупног друштва о реалним и

позитивним капацитетима ове категорије људи да допринесе развоју заједнице у којој живе. Ово је перманентни задатак читавог друштва, а не узгредна пројектна активности удружења особа са инвалидитетом. Уколико се насиље већ испољило реакција правосудног система према насилнику мора бити брза и правремена. Једино ће се на тај начин обезбедити да принцип правне сигурности заиста буде окосница примене правних норми, а не само пуко законско начело. С тим у вези значајно је питање благостања особа са инвалидитетом. Колико су они заиста срећни у Србији? Резултати истраживања спроведеног 2010. године на територији Републике Србије, у коме је учествовало 390 особа са инвалидитетом и 105 особа без инвалидитета (који су чинили контролну групу), показало је да су особе са инвалидитетом много мање задовољне квалитетом свог живота, него особе без инвалидитета, узимајући у обзир параметре биолошког, психолошког и социјалног функционисања.

Групу испитаника са инвалидитетом чиниле су особе са церебралном парализом (по старијој класификацији болести и медицинских стања реч је о дечијој церебралној одузетости-ДЦО, прим. аут.), мишићном дистрофијом, мултиплом склерозом или трауматском параплегијом. Узорак није обухватао особе са интелектуалним или сензорним инвалидитетом, па би било корисно неким наредним истраживањима обухватити и ове особе, и тако стећи потпунију слику о квалитету живота особа са инвалидитетом у Србији. Резултати овог истраживања су показали да постоје значајне разлике у квалитету живота особа са инвалидитетом, у зависности од врсте и тежине болести односно медицинског стања. Истраживање је спроведено применом стандардизованог упитника Светске здравствене организације о квалитету живота (WHOQOL-BREF). Специфично у односу на поједине групе, примећене су неке од одлика квалитета живота. Прво, особе са мултиплом склерозом и особе са мишићном дистрофијом оцењују своје психолошко функционисање, односно ниво позитивних и негативних осећања, размишљање, самопоуздање, телесну схему и спиритуалност, значајно ниже од особа без инвалидитета, док особе са параплегијом и церебралном парализом (ДЦО) функционишу слично као и особе без инвалидитета. Друго, особе са мултиплом склерозом и особе са мишићном дистрофијом оцењују врло ниско своје способности у физичком функционисању, а особе са параплегијом и ДЦО функционишу слично особама без инвалидитета. Треће, особе са ДЦО оцењују односе са другима и подршку значајно ниже од особа без инвалидитета, док и у овом домену особе са параплегијом, мултиплом склерозом и мишићном дистрофијом функционишу слично особама без инвалидитета. Четврто, особе са ДЦО и мултиплом склерозом имају значајно снижено задовољство својим животом у односу на испитанике без инвалидитета, док особе са параплегијом и мишићном дистрофијом слично оцењују задовољство животом као и особе без инвалидитета.

Материјално стање, прилагођеност стамбеног простора потребама, социјално осигурање и заштита, вера у себе, личне сигурности, године старости, право на повластице у саобраћају, приступачност јавним службама и једнократна новчана помоћ су значајни фактори који заједно доприносе варијацијама у скору упитника WHOQOL-BREF домен Окружење. Удруженост ових фактора у високом проценту је важна за социјално благостање и материјално окружење особа са инвалидитетом (Мирић, 2014: 49-50 према Јовановић, 2011: 156-158). Овако обиман цитат из литературе има за циљ да детаљно укаже на резултате, колико је нама познато јединог истраживања о квалитету живота особа са инвалидитетом у Србији, којих би у будућности требало свакако да буде више.

Уместо закључка

Насиље над особама са инвалидитетом је засебан криминолошки и виктимолошки феномен. Случајеви насиља над особама са инвалидитетом најчешће су део породичног насиља, али и насиља у институцијама социјалне заштите, о којима се најчешће сазнаје из медија. Насиље оставља озбиљне последице на сваку жртву, али су особе са инвалидитетом посебно угрожене јер оно може довести у неким случајевима до погоршања здравственог стања особа са инвалидитетом. Уместо закључка и сумирања ставова изнетих у раду, остаје наш апел да се проучавању насиља над особама са инвалидитетом приступи на системски начин јер се управо у овој области највише уочава значај научних истраживања и стручњака свих области који свакодневно раде са особама са инвалидитетом и за њихову добробит.

Коришћена литература

- Васиљевић-Продановић, Д., Марков, З., Којић, М. (2010) Особе са инвалидитетом у Србији кроз призму европских изазова и интеграција. У: Ђ. Ђурић, (ур.) *Друштвени изазови европских интеграција: Србија и упоредна искуства, део 2*. Зборник радова са међународног научног скупа, Нови Сад: Факултет за правне и пословне студије, стр. 53-69.
- Васиљевић-Продановић, Д., Стојковић, И. (2012) Законски оквир и практичне импликације примене инклузије у образовању. У: И. Чутура (ур.) *Школа као чинилац развоја националног и културног идентитета и проевропских вредности: образовање и васпитање - традиција и вредности*. Јагодина: Факултет педагошких наука у Јагодини, стр. 281-291.
- Милић Бабић, М. (2009) *Nasilje i osobe sa invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada*, год. 16, бр. 3, стр. 595-614.
- Јовановић, М. (2011) Инвалидност и квалитет живота, *Социјална мисао*, год. 18, бр. 2, стр 151-160.
- Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В. and Костић, М. (2009) *Криминологија*, Пеликан принт.
- Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В. and Костић, М. (2012) *Криминологија*, Ниш: Центар за публикације Правног факултета у Нишу.
- Костић, М. (2010) *Виктимитет старих људи*, Ниш: Правни факултет универзитета у Нишу, Центар за публикације, Издавачко предузеће "Социјална мисао", Београд.
- Марковић, М. (2014) *Попис становништва, домаћинства и станова 2011. године у Републици Србији-особе са инвалидитетом у Србији*, Београд: Републички завод за статистику, доступно: <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Invaliditet.pdf>, приступ 14. март 2017.
- Мирић, Ф. (2014) Квалитет живота особа са инвалидитетом у Србији, *Социјална мисао*, год. 21, бр.2, стр 47-57.
- Мирић, Ф. (2015) Идеолошки оквир страдања особа са инвалидитетом у Другом светском рату, *Пешичаник*, год. 13, бр. 13, стр 114-121. (а)
- Мирић, Ф. (2015) Језик инвалидности као фактор дискриминације особа са инвалидитетом, *Темид*, год.18, стр 111-126. (б)
- Петровић, Ј. (2012) Преглед односа друштва према особама са инвалидитетом кроз историју, *Теме*, год. 36, бр. 2, стр 865-886.
- Татић, Д. (2006) *Увод у Међународну конвенцију о правима особа са инвалидитетом*, Београд: Центар за самостални живот инвалида Србије.
- Чанак, М. (2017) *Спречавање насиља над женама са инвалидитетом у резиденцијалним установама*, 4 јул, <http://portaloinvalidnosti.net/2017/07/sprecavanje-nasilja-nad-zenama-sa-invaliditetom-u-rezidencijalnim-ustanovama/> приступ 12 март 2018.

Коришћени правни извори

Закон о спречавању злостављања на раду („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/2010).
Кривични законик Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/2005...94/2016).

SOCIAL RESPONSES ON VIOLENCE AGAINST PEOPLE WITH DISABILITIES

Filip Mirić, LL.D.

Faculty of Law, University of Nis, Serbia

Danica Vasiljević Prodanović, PhD,

Faculty of special education and rehabilitation, University of Belgrade, Serbia

Summary

In every society, some of its members are at increased risk of becoming victims of some of the crimes with elements of violence. A particularly vulnerable group is certainly people with disabilities. Social isolation, lack of information that would contribute to the prevention of violence, the inability of disabled persons to act actively against abusers, according to the authors, are only some of the factors favoring the victimization of this category of population. Starting from the conceptual definition of violence against persons with disabilities, its manifestations, and the emerging factors of victimization, the authors seek for an adequate social response to violence against persons with disabilities, sincerely believing that prevention, with repression where it is really necessary, is the key to its suppression.

Key words: *violence, persons with disabilities, victimization, prevention, repression.*